

**БІБЛІОТЕКА ПЕРЕМИСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ
МИТРОПОЛИЧОЇ КАПІТУЛИ В ДОКУМЕНТАЛЬНИХ
МАТЕРІАЛАХ ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ імені В. СТЕФАНИКА**

Роман Дзюбан

*молодший науковий співробітник науково-дослідного відділу
історичних колекцій ЛННБ України ім. В. Стефаника*

Розглянуто один із найважливіших етапів в історії Бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі — процес розформування та переміщення фондів бібліотеки. Звернено увагу на теперішнє місцезнаходження її книжково-рукописних збірок та проблему реституції бібліотечних цінностей.

Ключові слова: *Бібліотека греко-католицької капітули в Перемишлі, архів, збірка, книги, рукописи, стародруки.*

One of the major stages from history of Library of the Peremyshl (Pol. Przemyśl) Ukrainian Greek Catholic Capitulo is the process of disbandment and moving of library funds. Paid attention to present location her the book-handwritten collections and problem of restitution of the library values.

Keywords: *Library of the Peremyshl Greek Catholic Capitulo, archive, collection, books, manuscripts, old editions.*

Рассмотрен один из важнейших этапов в истории Библиотеки греко-католической капитулы в Перемышле — процесс расформирования и перемещения фондов библиотеки. Обращено внимание на нынешнее местонахождение ее книжно-рукописных собраний и проблему реституции библиотечных ценностей.

Ключевые слова: *Библиотека греко-католической капитулы в Перемышле, архив, коллекция, книги, рукописи, старопечатные издания.*

Колишню Бібліотеку греко-католицької капітули в Перемишлі вважають однією з найбільших українських бібліотек ХІХ ст. Дослідженню формування її книжкового та рукописного фондів в останні роки присвячено декілька праць українських і польських дослідників*.

За угодою про ненапад між Німеччиною та Радянським Союзом (так званім Пактом Молотова-Ріббентропа) від 23 серпня 1939 р., який гарантував невтручання Радянського Союзу у конфлікт Третього райху з Польщею та державами Заходу, через територію Перемиської єпархії по ріці Сян у вересні 1939 р. було прокладено демаркаційну лінію між Німеччиною та СРСР. Місто Перемишль було розділене на дві частини.

У доповідній записці від 1 грудня 1939 р., адресованій голові Тимчасового управління по Львівській області Миколі Мацкові та секретареві ЦК КП(б)У Микиті Хрущову в справі реорганізації львівських музеїв, бібліотек та архівів, серед архівів міста Перемишля згадано два капітульні архіви [13, арк. 9 зв.]. Одним з цих архівів і був архів Перемиської греко-католицької митрополичої капітули, який планувалося разом з усіма міськими, консисторіальними, капітульними та кагальними архівами Львівської області долучити до «Польського Державного Архіву» у Львові, який і планувалося зробити основою Державного (Історичного) Архіву у Львові [9, с. 14]. У документі не згадано про Бібліотеку греко-католицької митрополичої капітули в Перемишлі, але, без сумніву,

* Нещодавно побачила світ книга польського бібліотекознавця Анджея Кашля «Інвентар рукописів Бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі» [18]. У вступній частині автор відзначив, що колишня Бібліотека греко-католицької капітули в Перемишлі є «найбільшою і найціннішою збереженою уніатською бібліотекою на польських землях». Основа книгозбірні, на чому наголошує автор, — це друковані й рукописні кириличні книги. Вони становлять найбільший у Польщі комплекс кириличних книг, а те, що переважна їх більшість походить з відносно невеликого терену польсько-українського прикордоння, робить цю збірку особливо цінною [18, с. 7]. На основі архівних матеріалів міста Любліна спробу реконструкції основних моментів історії Бібліотеки, процес переміщення її книжкових та рукописних колекцій у 1946–1947 рр., огляд сучасного стану фонду та питання повернення бібліотечних цінностей українській релігійній громаді м. Перемишля здійснила львівська дослідниця Маргарита Кривенко [7].

тоді вже точилися розмови про подальшу долю цієї бібліотеки, яка, як і всі більші громадські, приватні, чи церковні бібліотеки, підлягала націоналізації.

Ще раніше, 17 листопада 1939 р., при Тимчасовому управлінні по Львівській області з метою обліку культурного надбання було організовано Комісію з охорони пам'яток культури. Очоловав її письменник Петро Панч, який для цього приїхав з Києва, а членами Комісії (за протоколом № 2 її другого засідання) були історик Іван Крип'якевич, Олександр Друз, інспекторами — мистецтвознавець та колекціонер Володимир Паньків (інспектор львівських музеїв), мистецтвознавець Михайло Драган (інспектор пам'яток культури), історик Іван Карпинець (інспектор архівів) [9, с. 6-8]. На цьому засіданні про Бібліотеку Перемиської греко-католицької митрополичої капітули не згадували.

Згадали про неї через півроку, а саме 6 травня 1940 р., як про це засвідчує Протокол № 5 засідання «Комісії по Охороні Пам'ятників Культури»*. Вочевидь, вже тоді капітульній бібліотеці у Перемишлі загрожувало знищення чи розпорошення, як це сталося тоді з медичською бібліотекою родини Павліковських**. На пропозицію В. Дорошенка та М. Возняка ухвалено «просити Академію Наук УРСР звернути особливу увагу на бібліотеку й архів греко-католицької капітули в Перемишлі, де є старі пергаменти, стародруки і рідкі видання» [9, с. 70].

* На засіданні були присутні: голова Комісії письменник П. Панч, члени Комісії: академік Михайло Возняк, Антон Приходько, а також запрошені до праці в Комісії: відомий музейник та славіст Іларіон Свенціцький, бібліограф та бібліотекознавець Володимир Дорошенко, запрошені на засідання: музейник Іван Васильович Бондар, директор Музею художнього промислу Ксаверій Півовцький, кустош (управитель) цього ж музею Генріх Цесля, ближче нам незнані Лев Гончаров, Григорій Піжук, Зільберман та інспектори Комісії: М. Драган і І. Карпинець [9, с. 69]. Не було В. Паньківа, який на той час вже був заарештований, а на засіданні розглядалася справа його музейної збірки.

** На цьому ж засіданні було ухвалено доручити бібліотекареві Комісії, майбутньому вченому зі світовим ім'ям Омелянові Пріцакові «виїхати до Медики к. Перемишля й перевезти звідтам до фондів Комісії рештки бібліотеки поміщика Павліковського» [9, с. 70].

Про «перебрання» Перемиської капітульної бібліотеки згадав «запрошений як спец» на перше засідання Вченої ради Львівської філії Бібліотеки АН УРСР, яке відбулося 26 липня 1940 р., Іван Андрійович Боднар, тодішній керівник відділу комплектування бібліотеки. Після дискусії йому ж і доручили в поточному кварталі «закінчити організовано звозити книжки та рукописи» з різних бібліотек, у т. ч. і з капітульної бібліотеки в Перемишлі [9, с. 77]. Володимир Дорошенко порадив, щоб з цієї бібліотеки не забирали всього, «а тільки рукописи й цінні книжки» [9, с. 77].

19 серпня 1940 р. директор бібліотеки Яків Зайкін підписав наказ про відрядження працівника відділу комплектування Давида Кенігсберга* на два дні до Перемишля, щоб той перевіряв, які бібліотеки можна «перебрати до Львова та провести відповідні переговори» [9, с. 82]. 13 вересня 1940 р. директор ЛфБАН УРСР видав черговий наказ, згідно з п'ятим параграфом якого І. Боднара та Д. Кенігсберга** мали «відрядити до Перемишля в справах капітульної бібліотеки з дня 13.IX. [19]40 р. на три дні» [9, с. 87].

За звітом про діяльність ЛфБАН УРСР за 1940 р. «передача Перемиської капітульної бібліотеки», яка мала відбутись у III кварталі, виконана не була, «хоча роблено всі заходи, з подорожами представників бібліотеки включно» [4, арк. 11; 9, с. 111]. Це можна пояснити лише тим, що незважаючи на те, що відділ комплектування «почав точно працювати з I.III.1940 р.», і в середині лютого «київська центральна бібліотека прислала тягарову машину», остаточні принципи комплектування і розподілу книжок були визначені лише в середині грудня «і доперва з того часу можна вважати організацію цього важливого відділу закінчену» [4, арк. 5].

---

* **Кенігсберг Давид Касієлович** (1891–?) — поет, перекладач творів А. Міцкевича. Від червня 1940 р. — працівник відділу комплектування (група концентрації) ЛфБАН УРСР. Окрім відряджень до Перемишля у справі Капітульної бібліотеки, займався перевезенням до бібліотеки покинутих чи націоналізованих приватних єврейських бібліотек [9, с. 420]. Подальша його доля невідома, найвірогідніше, не пережив німецької окупації Львова.

** П'ятнадцятим листопада 1940 р. датується доручення Д. Кенігсбергу про домовленість його з Обллітом у Львові в справі перебрання ЛфБАН УРСР приватної бібліотеки Туміна в Перемишлі, яку він подарував бібліотеці [10, арк. 212].

Отже, у першому півріччі 1941 р. заходи ЛфБАН УРСР щодо передачі їй Бібліотеки Перемиської греко-католицької митрополичої капітули успіхом не увінчалися, оскільки бібліотека й надалі залишалась у Перемишлі.

Рукописні матеріали та архів Перемиського греко-католицького єпископства у деяких документах загально окреслюються як архів. Так, під час німецької окупації, як свідчить рапорт директора Архівного управління (уряду) при Уряді генерального губернаторства в Кракові Еріха Рандта, на початку липня 1941 р. архів греко-католицької капітули в Перемишлі й далі залишався при Капітульній бібліотеці. В архіві зберігалася частина (близько 300) пергаментних документів, але найцінніші, як зазначено в рапорті, забрав єпископ Григорій Лакота* й заховав від більшовиків у Ярославі. Варто додати, що багато документів архіву згоріло ще у 1860 р. і 1916 р. Архів не було належно опрацьовано, а перелік рукописів мав лише 83 позиції [24, с. 124].

Документів про будь-які втрати Перемиської капітульної бібліотеки під час німецької окупації ми поки що не виявили. Після війни у Києві про неї не забули.

У 1944 р. на короткий час Перемишль увійшов до складу УРСР, а 1945 р. був переданий Польщі.

27 липня 1944 р. Червона армія вступила до Львова. Серед відновлених радянських установ була і Львівська філія БАН УРСР. У вересні 1945 р. Бібліотека АН УРСР у Києві (теперішня Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського) звернулася з проханням до Відділу суспільних наук АН УРСР «зняти клопотання перед Президією АН про повернення її матеріалів, вивезених під час німецької окупації до Тинця» (йшлося про рукописи колишніх львівських бібліотек Оссолінських і Баворовських), а також про

---

* **Лакота Григорій** (31 січня 1883 р., с. Голодівка на Львівщині — 12 листопада 1950 р., концтабір Абезь, Росія) — український релігійний діяч. Ректор Перемиської духовної семінарії. Доктор богослов'я. Від 1913 р. — професор Перемиської Духовної Семінарії, згодом — її ректор. Від 1926 р. — єпископ-помічник у Перемишлі. У 1946 р. заарештований органами НКВД та засуджений на 10 років ув'язнення. Вивезений до Комі АРСР. Помер у концтаборі Абезь біля Воркути. Беатифікований у 2001 р.

передачу Бібліотеці АН двох збірок старовинної літератури, що зберігалися в м. Перемишлі, а саме: Бібліотеки Перемиського музею «Стривігор» та Бібліотеки Перемиської капітули [11, арк. 115]. Приблизно тоді ж (можливо, 6 вересня 1945 р. *) учений секретар Бібліотеки АН УРСР у Києві Тетяна Миколаївна Оробієвська для обґрунтування претензій бібліотеки на Бібліотеку Перемиської капітули завізувала копію т. зв. «Замітки», а властиво, історичної довідки «Бібліотека гр. кат. Капітули в Перемишлі», яку 6 вересня 1945 р. склав, найімовірніше, завідувач Львівського відділу Інституту історії України Іван Крип'якевич [11, арк. 116-116 зв.]**.

У цій довідці повідомлялося, що «Тепер Капітульна Бібліотека в Перемишлі може мати від 30-35 тисяч томів /зглядно фасцикулів/, які містяться у забудованні Капітули /давн[ий] лат[инський] монастир Кармелітів/, а саме в їх давній каплиці та 5-6 кімнатах». Відзначено також характер збірки: «се властиво переважно великий архів», він містить приблизно 300 пергаментів, близько 10 інкунабул, українські стародруки, близько 1 000-1 500 церковних книг, а серед них деякі пергаментні й гарно ілюстровані переважно волоського походження, різні дарчі грамоти та численні копії грамот. «Що до порядку хронологічного, то деякі пергаменти є вже з 14 стол[іття] /а може навіть з XIII?/: як грамота Володислава Опольського, боярина Сташка і ін.; тут є деякі перші краківські друки, дещо апокрифів, більша збірка так званих «ТЕК» до історії Перемиської єпархії і Перемиської Капітули, упорядкованих за роками від XVI–XVIII вв. Єсть богата церковна література історії церкви, до загальної історії, багато творів писаних по лат[инськи],

* Шостим вересня 1945 р. датується завізована Т. Оробієвською копія звернення завідувача Львівського відділення Інституту історії України Івана Крип'якевича до директора Філії Бібліотеки АН УРСР у Львові з проханням вжити заходів для повернення з Польщі (з Тинця) до Львова рукописів колишніх бібліотек Оссолінських і Баворовських, зокрема, копій листів Богдана Хмельницького [11, арк. 117].

** Про авторство І. Крип'якевича свідчить стилістика документа, а також те, що він зберігається поруч в одній справі з довідкою про Перемиський музей «Стривігор», яка, в свою чергу, є на одному й тому ж 117 аркуші зі зверненням І. Крип'якевича щодо повернення до Львова рукописів колишніх бібліотек Оссолінських і Баворовських.

нім., італ. і інші. Тут є ще, здається, літопис Кишки*, копія Волинського літопису з кінця, здається, XVI віку, були свого часу рукописи и книги найбільше з XV–XVIII ст. Ще дещо летючок дрібних брошур до 1848 р. опісля до пізніших років — трапляється лише спорадично» [11, арк. 116].

Автор «Замітки» зазначив, що бібліотека «є добре забезпечена і бережена та каталогована». На той час нею міг користуватися практично кожний науковець, «що особисто до Управи Бібліотеки зголоситься» [11, арк. 117].

У березні 1946 р. на т. зв. Львівському соборі Українську греко-католицьку церкву було ліквідовано і вона змушена була перейти у підпілля. Часто переслідувана в Польщі за свою проукраїнську діяльність, Перемиська греко-католицька єпархія перестала існувати. Як відзначила П. К. Грімстед, греко-католицька церква мала важку історію, але завдяки підтримці Ватикану вона вижила. Десятиліттями радянський режим тримав її поза законом, як представницю українського «буржуазного націоналізму» [17, р. 452].

У доповідній записці парторганізації львівських установ Академії Наук УРСР (її підписав секретар Павло Гнип) до Львівського обкому КП(б)У від 11 квітня 1946 р. про втрати культурних цінностей під час Другої світової війни після переліку «майна, книжок і різних цінностей», що були вивезені до Польщі зі Львова, наведено «ряд українських бібліотек та музеїв, які мають цінні документи, архівні матеріали, книжки та музейні експонати», що залишилися на території Польщі, після укладення договору між СРСР і Польщею. Зокрема, занотовано, що «Капітульна греко-католицька біб[ліоте]ка у Перемишлі з великою кількістю рідкісних архівних документів та предметів і приблизно з 30 000 т. кн. Бібліотека основана ще на початку XIX ст. і містить дорогоцінні матеріали історії культурного життя Бойківщини, Лемківщини та Полісся, праці І. Франка, акад. В. Щурата та інших українських діячів, що особисто працювали в цій бібліотеці». В кінці записки П. Гнип висловив сподівання, що оскільки ці цінності належать українському народові, бажано

---

* Літопис «Kiszka Leo, Annales Nestoris ejusque continuatorum versione polonica, et Vitae illustrium virorum ord. s. Basilli Magni», який описує події від найдавніших часів до 1718 р., згадують у своїх розвідках дослідники Є. Грицак (1939 р.) та Л. Гаузер (1991 р.).

було б порушити клопотання про передачу їх до УРСР, враховуючи й той факт, що під час німецької окупації величезна кількість музейних експонатів та книжок бібліотек було вивезено до Польщі й не повернуто [8, с. 392; 14, арк. 14].

Тоді ж Капітульною бібліотекою зацікавились у Національній бібліотеці в Варшаві. Від 23 жовтня до 1 листопада 1946 р. в службовому відрядженні у Перемишлі перебував працівник Національної бібліотеки Міхал Амброс. Метою відрядження було з'ясувати можливість якнайшвидшого перевезення покапітульної бібліотеки до Національної бібліотеки у Варшаві. Зберігся його звіт про це відрядження. У ньому повідомлялося, що давній палац греко-католицького єпископства разом зі збірками залишався «після евакуації єпископа Коциловського»*, у червні 1946 р. «як поукраїнське майно» залишався під наглядом адміністративної влади, підлеглої Міністерству адміністрації. Прийняття збірок «з рук руських» доконали органи Уряду безпеки і громадської міліції без участі інших органів, зокрема Міністерства культури й мистецтва та Міністерства освіти. Жодних протоколів прийнятих збірок підготовлено не було. Близько 10 днів, як записано далі у звіті, ці зібрання залишалися без належного догляду, аж поки ними не заопікувався Відділ культури й мистецтва Перемиського староства, «який збірки забезпечив». На початку жовтня Міністерство адміністрації визнало

---

* **Коциловський Йосафат** (3 березня 1876 р., Пакошівка (тепер у межах м. Сянока — 17 листопада 1947 р., Київ) — єпископ Української греко-католицької церкви, д-р філософії (1903) і теології (1907), проф. (1907). З 1896 р. студіював право у Львівському університеті, але перервав навчання і закінчив школу артилеристів у Відні і як підпоручник у 1900 р. був скерований на службу до Львівського гарнізону, але невдовзі покинув її. Здобув докторат філософії, теології у Римі. Теологічні студії закінчив у 1907 р. у Римі. 1911 р. вступив на новіціат ЧСВВ. З 1917 р. призначений єпископом Перемиської єпархії УГКЦ. Під час Другої світової війни залишався в Перемишлі. У вересні 1945 р. ув'язнений польською владою і переданий росіянам. У січні 1946 р. його звільнили з-під арешту, вимагаючи, щоб він очолив керівництво «Собору» у Львові для «возз'єднання» Львівської католицької митрополії з Московським Патріархатом. Після відмови його знову заарештували у червні 1946 р. і разом з Г. Лакотой і перевезли до Львова. У березні 1946 р. його засуджено до 8 років ув'язнення. Помер у київській тюрмі.

колишній палац греко-католицького єпископа разом зі збірками «за пам'яткову цілість» і передало Міністерству культури й мистецтва. У свою чергу, це міністерство передало палац Музеєві перемиської землі, доручивши збірки музейного характеру включити до музею, натомість книгозбірню та архівалії віддало в розпорядження Міністерства освіти. Архівальний виділ Міністерства освіти, йшлося у звіті, розпорядився в останні дні жовтня 1946 р. перевезти архівалії до Головного архіву давніх актів* у Варшаві.

В наступному абзаці звіту зазначено, що книгозбірня, якою диспонує Міністерство освіти, складається з Бібліотеки греко-католицької капітули та Бібліотеки Греко-католицької духовної семінарії, і що ця книгозбірня тепер зберігається в конвікті [гуртожитку. — *Р. Дз.*], який займає орден Кармелітів босих. Нараховує близько 25 000 томів, складених у шафах, які стоять у трьох окремих приміщеннях. Важливі такі повідомлення: «Книгозбірню зраджує брак опіки над нею. Знаходив [М. Амброс. — *Р. Дз.*] у шафах серед книжок кажанів, акти погризені мишами й шурами. На багатьох полицях панував цілковитий нелад, а книжки й рукописи валялися по землі наражені на топання». Далі М. Амброс зазначав, що серед книжок переважали стародруки XVII і XVIII ст. (в тому числі багато полоніків). Привертали увагу польські часописи XIX ст., які представляли не тільки колишню Галичину, а й інші території. Тут же зберігався великий фонд галицьких та українських друків. На полі примітка: «Бібліотека не має виключно теологічного характеру». Далі повідомлялося, що архівна експедиція привезе всі рукописи, до яких М. Амброс зміг добратися. Зберігалися вони у трьох шафах, згруповані серед книжок, і навіть лежали в неладі на землі. Їх спаковано у 34 мішки. Також було забрано близько тисячі томів книжок і часописів.

М. Амброс зробив висновок, що збірки треба швидко забрати, оскільки староста не гарантує їх безпеки, а для цього Національна бібліотека повинна вжити заходів з метою одержання: 1) усіх стародруків, виданих до 1500 р., а також друків, які з поглядів видавничих і бібліофільських мають велику вартість, а також бібліологічних і бібліографічних праць; 2) полоніків до 1800 р.; 3) полоніків і українців після 1800 р. з вилученням праць релігієзнавчого змісту.

* Archiwóm Główny Aktów Dawnych (AGAD).

В кінці документа зазначено, що на цю книгозбірку претендують Католицький університет в Любліні, Римо-католицька капітула та орден кармелітів босих у Перемишлі [3].

Через декілька днів, а саме 15 листопада 1946 р., директор Національної бібліотеки Стефан Верчинський надіслав листа до Начальної дирекції бібліотек при Міністерстві освіти з проханням про приділення очолюваної ним бібліотеці «при репартиції» [тобто розподілі. — *Р. Дз.*] Бібліотеки колишньої греко-католицької капітули в Перемишлі часописів (як польських, так і українських друків: полоніків і україніків до кінця XVIII ст., а також світських полоніків і україніків XIX ст.). Взамін було обіцяно бібліотекам ордену Кармелітів босих і Римо-католицької капітули в Перемишлі виділити новіші видання з ділянки теології з дублетних фондів [2].

Вибрані позиції представники Національної бібліотеки у Варшаві вивезли з Перемишля, а забута ними збірка рукописів (1 стос заввишки до 2 метрів) та предмети музейного значення були передані Музеєві перемиської землі [7, с. 561]. Основна частина збірок Бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі тепер зберігається у Варшаві, Любліні та Перемишлі.

Варшава. За найновішим інвентарем А. Кашля, теперішня рукописна збірка Бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі, яка зберігається у варшавській Національній бібліотеці, становить **725 одиниць (сигнатур) у 753 томах** [18, с. 19]*.

У 1987 р. завідувач відділу історико-культурних пам'яток Інституту суспільних наук АН УРСР Ярослав Ісаєвич побував у службовому відрядженні у Польській Народній Республіці з метою ознайомлення з фондами тамтешніх бібліотек та пошуку в них україніків. У варшавській Національній бібліотеці він виявив і склав перелік матеріалів з історії української культури, які збереглися у складі колекції колишньої Перемиської капітульної бібліотеки. Як він відзначив, там зберігаються рукописні твори українських письменників XVII ст. Германовича, Гирського, рукописні копії Апостола Франциска Скорини, унікальні українські та білоруські

* Як відзначила П. К. Грімстед, набута збірка «не може розглядатися як прямий результат переміщення воєнного часу». Більшість цінної колекції давніх рукописів з Перемишля була переміщена в час максимальної нетерпимості [до українців. — *Р. Дз.*] й передана під захист Національної бібліотеки, хоча відкритий доступ до них не завжди був дозволений [17, р. 452].

нотномузичні ірмологіони, примірники видань Івана Федоровича, єдині зразки деяких видань Петра Могилы, твори викладачів і студентів Києво-Могилянської академії, праці Острогорського-Голодовича, Ф. Баєвського та інших видатних діячів [12, арк. 134].

Спираючись на «Інвентар» А. Кашля, можемо додати, що там зберігається велика кількість гарно оздоблених рукописних Євангелій, Апостолів, Требників, Служебників, Часословів, Псалтирів, Тріодей, Октоїхів, Міней, Уставів, Прологів, Акафістарів, Моли-товників та ін. церковної літератури XVI–XVII ст. Привертає увагу фрагмент Ізборника Святослава 1073 р. в копії другої половини XVI ст., свого часу опубліковане відоме «*Rozmyślanie Przemyskie*» [25], ряд пом'яників XVII ст., метричні книги XVIII ст. (є навіть підльвівських і волинських сіл), книги церковних братств XVIII ст., цікаві латинські теологічні виклади колегії єзуїтів у Львові початку XVIII ст., ряд інших латинських творів XVI–XVIII ст., університетські скрипти, тобто конспекти лекцій, кількох слухачів віденського Барбареуму середини XIX ст., твори Григорія Петрушевича 1798 р., Івана Могильницького (близько 1800–1831 рр.), Якуба Свідерського. З рукописів XIX ст. становлять інтерес «Науки парафіяльні» Антонія Лаврецького. Цікава підбірка документів львівських вірмен XVII ст., виписки з актів міста Перемишля XVI–XVIII ст., твір Юзефа Томаша Юзефовича про історію львівського латинського архієпископату початку XVIII ст. з додатком молитов українською мовою, «Пereгринация», тобто опис мандрівки, ігумена Даниїла в копії XVIII ст., твори Якова Суші, дві копії праці Станіслава Оріховського «*Baptismus Ruthenorum*» XIX ст., копії друків полемічної літератури, копії граматик Івана Могильницького та Йосифа Левицького, копія праці Дениса Зубрицького — Хроніка Львівського ставропігійського братства, різноманітні копії листів та документів XVI–XVIII ст., серед яких ті, що стосуються Капітули (кореспонденція єпископів Максиміліана Рилла, Івана Снігурського) та Бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі, матеріали до історії різних католицьких орденів, твори Антона Ангеловича, Григорія Яхимовича та інших громадських і церковних діячів.

У проаналізованому звіті М. Амброса, крім книгозбірні, згадуються також архівалії, які в кінці жовтня 1946 р. були перевезені до варшавського Головного архіву давніх актів [3].

Згідно з довідкою від 4 липня 2000 р. про стан бібліотечного зібрання Перемишської капітули, яку підписала голова Головного керівництва Польського бібліологічного товариства Барбара Беньковська, у Національній бібліотеці Варшави зберігається **близько 500 примірників стародруків** перемишської провенієнції [7, с. 561].

За частковим оглядом фонду кириличних стародруків, який здійснила Ольга Колосовська, серед них є друковані книги Швайпольта Фіоля з 1491 р. — Тріодь пісна та Тріодь цвітна. Острозькі видання представлені «Посланиєм...» константинопольського патріарха Іеремії з 1583 р., зразками полемічної літератури «Отпис на лист... Іпатія володимирського і берестейського єпископа» 1598 р. та «Апокрисис» Філалета Христофора 1598–1599 рр., а також «Маргарит» Іоанна Златоуста 1595 р. Представлена також збірка ранніх київських друків, але найширше — підбірка львівських друкованих видань, серед них продукція друкарні єпископа Арсенія Желиборського, друкарні Михайла Сльозки, почаївські видання, книги, друковані в Рохманові, Чернігові, Угерцях, а також Москві, Вільні, Кутейні, Єв'ю та Супраслі [6, с. 137-138].

Яка кількість видань XIX–XX ст. на сьогодні зберігається у Національній бібліотеці, поки що встановити неможливо через їх розпорошеність у фондах [7, с. 553].

Люблін. З архівних матеріалів м. Любліна, опублікованих М. Кривенко, випливає, що на початку 1947 р. Міністерство освіти прийняло рішення про передачу бібліотек колишньої Капітули і Духовної семінарії в Перемишлі Католицькому університету в Любліні, а вже там мав відбутися подальший розподіл бібліотечних зібрань, оскільки університет не потребував усіх книг [7, с. 557-558]. Лише 8 вересня 1947 р. перемишське староство дало згоду на передачу обох бібліотек Католицькому університету Любліна. Від 8 до 13 вересня 1947 р. делегат університету професор Болеслав Радомський за допомогою 10 кармелітів в'язали книжки шнурками, а 15-16 вересня за участю учнів Педагогічного ліцею в Перемишлі книжки вантажили й перевантажували до вагонів. 18 вересня 1947 р. вони вже були у бібліотеці університету [7, с. 558-559].

Люблінська колекція з колишньої Бібліотеки капітули є найчисленнішою. Лише стародруків у ній нараховується **близько 11 500 позицій** (більше половини з яких на 2005 рік вже було опрацьовано й включено до фонду бібліотеки католицького університету),

а є ще фрагмент рукописної кириличної збірки в кількості **35 одиниць** [7, с. 553]. У. Пашкевич вказує на наявність у бібліотеці католицького університету лише одного кириличного рукопису — Тріоди цвітної (син. 698) з власницькими знаками Капітульної бібліотеки [21, с. 182].

Невідома кількість видань XIX–XX ст. тепер розкидана в загальних книгосховищах бібліотеки [7, с. 553].

Перемишль. В «Опінії» Польського бібліологічного товариства від 6 липня 2000 р. щодо долі збірок колишньої Бібліотеки Перемиської капітули занотовано, що у Перемишлі щонайменше **7 стародруків** зберігається у бібліотеці Товариства приятелів наук (TPN)*, **9 рукописів, 13 стародруків**** і невідома кількість видань XIX–XX ст. зберігаються у бібліотеці Державного архіву, у бібліотеці Національного музею землі Перемиської — **5 рукописів, 142 стародруки** і щонайменше 27 новіших видань [7, с. 553, 562]. Фактична кількість новіших друків у збірках музею, відзначає У. Пашкевич, є напевно вищою [21, с. 182].

Невідома загалом кількість покапітульних бібліотечних позицій тепер належить Римо-католицькій капітулі та ордену кармелітів босих у Перемишлі.

У 1951 р. 32 архівні рукописи колишньої Капітульної бібліотеки були передані з Національної бібліотеки у Варшаві до Головного архіву давніх актів, а звідти — до Державного архіву в Перемишлі [21, с. 181].

Деякі архівні матеріали Бібліотеки Перемиської капітули тепер зберігаються у 143 фонді «Kapituła Greckokatolicka w Przemysłu 1772–1946» Державного архіву в Перемишлі [20, с. 152].

Сам же архів Перемиської греко-католицької капітули, залишився після війни у місті і був включений до Державного архіву в Перемишлі. Він нараховує 532 інвентарні одиниці за 1555–1946 рр. [19].

Краків. Є припущення, що якийсь фрагмент Капітульної бібліотеки потрапив до Ягеллонської бібліотеки [7, с. 562].

* Згідно з каталогом стародруків бібліотеки Товариства приятелів наук у Перемишлі, знаходимо принаймні 11 покапітульних позицій [23, с. 11, 19, 29, 30, 43, 45, 52, 60]. Туди вони потрапили у 1952–1956 рр. [15, с. 126].

** Згідно з каталогом стародруків Державного архіву в Перемишлі, ми нарахували 14 стародруків [16, с. 14, 15, 19-21, 26-30, 33].

Бидгощ. За відомостями У. Пашкевич, Головна бібліотека Вищої педагогічної школи в Бидгощі закупила в Науковому антикваріаті поодинокі примірники з провенієнціями Перемиської капітули і штампом «Wydano z dubletów Biblioteki Uniw. KUL». Найімовірніше, як відзначила дослідниця, примірники з колишньої Бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі потрапили до інших інституційних бібліотек, а можливо, і до приватних бібліотек шляхом антикварної закупівлі [21, с. 181].

Ряшів. Згідно з відомостями П. К. Грімстед, деякі перемиські рукописи зберігаються серед дієцезіяльних документів у Державному архіві м. Ряшева [17, р. 453].

Ярослав. Як вже згадувалося у рапорті Еріха Рандта, невідому кількість найцінніших документів Капітульної бібліотеки (а серед них були, очевидно, і пергаментні) забрав єпископ Г. Лакота й перед приходом більшовиків заховав у Ярославі. Подальша їх доля потребує з'ясування.

Львів. Деякі протоколи візитацій з XVIII ст. та інші фрагментарні папки дієцезіяльних документів зберігаються в Музеї українського мистецтва у Львові. Більша частина метричних книг з архіву, «які включають життєву статистику країв теперішньої України», були передані до архівів ЗАГСу у Львові під час поєсних архівних ревіндикацій [17, р. 453].

У фонді рідкісної книги ЛННБ України ім. В. Стефаніка також зберігаються окремі видання, які колись належали Бібліотеці греко-католицької капітули в Перемишлі, як, наприклад, стародрук «Псалтир Давида» Яна Кохановського, виданий у Кракові у 1618 р., що колись належав одному з фундаторів бібліотеки, відомому церковному діячеві Іванові Лаврівському. Книга у XIX ст., очевидно, була позичена відомому колекціонерові й письменнику Гвальберту Павліковському до Медики. На книзі є екслібрис І. Лаврівського, наліпка-екслібрис Бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі, печатка Г. Павліковського [5, с. 14, 17].

Як підрахувала М. Кривенко, згідно з люблінськими документами, на сьогодні відома доля **23 011 найвартісніших одиниць** зберігання Перемиської капітульної бібліотеки: рукописів та стародруків [7, с. 554]. Якщо ж до цієї цифри додати видання XIX–XX ст., значна кількість яких «розпорошена» у фондах Варшави

й Любліна, то загальна кількість позицій Бібліотеки греко-католицької капітули на 1939 р. цілком могла сягати **35 000** позицій.

Можемо пристати до думки У. Пашкевич: «Опрацювання історичної колекції, яка, отже, підлягає такій самій охороні, як кожне культурне майно, не є внутрішньою справою окремих бібліотек. Стан опрацювання збірок колишньої Бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі вимагає швидкого виправлення. До цього на додаток до сказаного нас зобов'язують реперкусії, що появляються, української сторони»* [21, с. 181].

Як відзначила працівниця Перемиської публічної бібліотеки, бібліотекознавець Анна Сіцяк, тепер у зв'язку з відновленням адміністративних структур Греко-католицької церкви у Польщі збірки повертаються справжньому власникові [22, с. 208]. Очевидно, авторка мала на увазі факт повернення «1 065 дублетних томів опрацьованої Люблінської колекції стародруків перемиського походження» [7, с. 555]**.

1. Дзюбина С. І стверди діло рук наших : спогади / о. митрат Степан Дзюбина. — Варшава : Український Архів, 1995. — 532, [4] с.
2. Забезпечені акти за 1946 р., 2866/46-7 // Національна бібліотека у Варшаві. Архів. — Без паг.
3. Забезпечені акти за 1946 р., 2663/46 // Національна бібліотека у Варшаві. Архів. — Без паг.
4. Звіти ЛНБ АН УРСР за 1940, 1948 роки // ЛНБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9, спр. 3896/8. — Арк. 1-24.
5. Качур І. Стародруки з бібліотек сяноцького духовенства у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України / Ірина Качур // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. праць]. — Львів, 2007. — Вип. 15. — С. 3-20.
6. Колосовська О. М. Доля стародруків з бібліотеки греко-католицької капітули в Перемишлі / О. М. Колосовська // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. праць]. — Львів, 1998. — Вип. 6. — С. 132-139.

* Переклад з пол. автора статті.

** Про необхідність повернення майна греко-католицькій церкві у Польщі (в т. ч. і Перемиської капітульної бібліотеки) у зв'язку з можливістю її повної легалізації було сказано у зверненні греко-католицького духовенства до Примаса Польщі кардинала Стефана III Вишинського 29 листопада 1956 р. [1, с. 262].

7. *Кривенко М.* Бібліотека Перемиської греко-католицької капітули у світлі архівних матеріалів м. Любліна / *Маргарита Кривенко* // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук. праць. — Львів, 2009. — Вип. 1 (17). — С. 544-570.
8. Культурне життя в Україні: Західні землі : док. і матеріали / НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича ; [упоряд.: *Т. Галайчак, О. Луцький, Б. Микитів* та ін.]. — Київ : Наук. думка, 1995. — Т. 1 : 1939–1953. — 747, [2] с. : іл.
9. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів. Т. 1 : (1939–1945) : зб. док. і матеріалів / [упоряд.: *Галина Сварник* (кер.), *Роман Дзюбан, Маргарита Кривенко* [та ін.] ; передм. *Р. Дзюбана*] ; НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, Наук.-дослід. відділ іст. колекцій. — Львів, 2010. — L, 565, [7] с.
10. Особові справи звільнених працівників Львівської бібліотеки ім. Стефаника до 1944 р. // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, т. III (на Ж-К). — 215 арк.
11. Переписка с Президиумом, секретариатом, отделами и институтами Академии Наук УССР по организационным, методическим вопросам и комплектования библиотеки, нач. 11 янв. 1945 — 16 декабря 1945 // Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Архів. — Оп. 1, спр. 657. — 191 арк.
12. Протоколи № 1-13 Засідань Вченої ради Інституту за 27 січня 1987 — 15 грудня 1987 // Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України. Науковий архів. — Арк. 122-134.
13. Протоколы заседания Комиссии по охране памятников культуры, 26 ноября 1939 г. — 1 декабря 1939 г. // Львівська галерея мистецтв. Архів. — Оп. 1, спр. 1, п. 85. — 9 арк.
14. Справки, докладные записки работников обкома, руководителей профсоюзных учреждений, учреждений культуры и искусства, газет и радио о состоянии культурно-просветительной работы среди населения, художественного уровня театров, о повышении уровня работы средств массовой информации и др., 6 февраля 1946 г. — 31 декабря 1946 г. // ДАЛО. — Ф. П-3 (Львовский обком Компартии Украины, 1939–1946 гг.), оп. 1, спр. 485. — 191 арк.
15. *Długosz E.* Biblioteka Archiwum Państwowego na tle innych bibliotek przemyskich / *Emilia Długosz* // Rocznik historyczno-archiwalny / Archiwum Państwowe w Przemyślu. — Przemyśl, 1989. — Т. 6. — S. 119-132.
16. *Długosz E.* Starodruki w Archiwum Państwowym w Przemyślu / *Emilia Długosz* ; Archiwum Państwowe w Przemyślu. — Przemyśl, 1993. — 39 s.

17. *Grimsted Kennedy P.* Trophies of War and Empire : The Archival Heritage of Ukraine, World War II, and the International Politics of Restitution / *Patricia Kennedy Grimsted.* — Cambridge, Massachusetts, 2001. — XLVII, 749 p. — (Harvard Papers in Ukrainian Studies / Ukrainian Research Institute, Harvard University).
18. Inwentarz rękopisów Biblioteki Kapituły Greckokatolickiej w Przemyślu / oprac. *Andrzej Kaszlej.* — Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2012. — 334, [2] s. : il. — (Inwentarze rękopisów Biblioteki Narodowej ; t. 2).
19. *Krochmal A.* Akta wyznaniowe w zasobie Archiwum Państwowego w Przemyślu / *Anna Krochmal.* — Przemyśl, 1993. — S. 99-107.
20. *Laska E.* Materiały źródłowe do mniejszości ukraińskiej w zasobie Archiwum Państwowego w Przemyślu / *Elżbieta Laska // Rocznik Historyczno-Archiwalny.* — Przemyśl, 2002. — T. XVI. — S. 149-185.
21. *Paszkiwicz U.* Ochrona i dokumentacja zbiorów rozproszonych. Uwagi w związku z dokumentacją prowadzoną przez Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą / *Urszula Paszkiewicz // Z Badań Nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi : studia i materiały.* — Warszawa, 1999. — T. 19. — S. 179-190.
22. *Siciak A.* Biblioteka kapituły greckokatolickiej w Przemyślu / *Anna Siciak // Z dziejów bibliotek przemyskich: praca zbiorowa z okazji sześćdziesięciolecia Przemyskiej Biblioteki Publicznej (1947–2007) / pod red. Anny Siciak ; Przemyska Biblioteka Publiczna im. Ignacego Krasickiego w Przemyślu.* — Przemyśl, 2009. — 251, [1] s. : il. — S. 205-208.
23. Stare druki w zbiorach Biblioteki Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu : katalog / wstęp i oprac. *Emilia Długosz ; opisy druków cerkiewno-słowińskich Bohdan Ładyżyński ; Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, Archiwum Państwowe w Przemyślu.* — Przemyśl, 1999. — 78, [4] s. — (Biblioteka przemyska, t. XXXVII).
24. *Staszków A.* Archiwa lwowskie i przemyskie (Raport dra Ericha Randta z pobytu we Lwowie i Przemyślu w dniach 1-6 lipca 1941 r. / *Antonina Staszków // Rocznik historyczno-archiwalny / Archiwum państwowe w Przemyślu.* — Przemyśl, 1996. — T. 11. — S. 115-124.
25. *Wydra W.* Historyczne i kodykologiczne uwagi o rękopisie *Rozmyślenia Przemyskiego / Wiesław Wydra // Rocznik Przemyski.* — Przemyśl, 2003. — T. 39, z. 1 : Literatura i język. — S. 3-11.